

TURUN HOVIOIKEUS

10.2.2016

Oikeusministeriölle

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta

Viite: OM 8/41/2014

Oikeusministeriö on pyytänyt hovioikeudelta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta. Hovioikeus esittää lausuntonaan seuraavan.

Esitettyjen muutosten tavoitteena todetaan olevan toteuttaa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelman edellyttämät toimenpiteet liiketoimintakiellon tehostamisesta. Esitysluonnos sisältää lukuisia muutosehdotuksia, joista esimerkiksi valvontaviranomaisten toimintavaltuuksien laajentaminen antamalla näille oikeus pyytää esitutkintaviranomaisia tutkimaan liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten täyttymien voidaan olettaa virtaviivaistavan liiketoiminta-asioiden tutkintaa. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, esitutkintaviranomaisella tulee olla oikeus saada tutkinnan suorittamista varten välttämättömät tiedot niiden mahdollisesta salassapidosta tai arkaluonteisuudesta riippumatta esim. valvontaviranomaisilta, jotta tutkinta kyetään tosiasiallisesti suorittamaan. Tiedonsaantioikeuksien laajentaminen ei ole perusoikeuksien suojan kannalta ongelmatonta, mikä on sinällään huomioitu esitysluonnoksessa. Hovioikeus kuitenkin katsoo, että jatkovalmistelussa arvioidaan konkreettisemmin, millä edellytyksillä salassa pidettävät tiedot ovat tutkinnan kannalta *välttämättömiä*. Perusteellisemmin olisi arvioitava esimerkiksi sitä, onko tieto rekisteristä jo poistetuista liiketoimintakiellosta välttämätöntä arvioitaessa uuden liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten täyttymistä uusien tekojen perusteella.

Sekä tehostamisen tarpeellisuudesta että esitettyjen muutosten tehostavista vaikutuksista syntyy esitysluonnoksessa ristiriitainen kuva. Ensinnäkin esitysluonnoksessa todetaan, että määrättyjen liiketoimintakieltojen määrä on viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana olennaisesti kasvanut. Toiseksi esityksessä todetaan, ettei tutkintapyyntöjen määrä ja sitten eri viranomaisten, mukaan lukien tuomioistuinten, työmäärä lisääntyisi merkittävästi. Esitysluonnoksen perusteella esitettyjen muutosten hyödyt jäisivät varsin vähäisiksi, jolloin varsinkin perusoikeuksien suojan kannalta sensitiivisimpien muutosehdotusten - esitutkintaviranomaisten tiedonsaantioikeuksien laajentaminen, liiketoimintakiellon ulottaminen ammatti-toimintaan, väliaikaisen liiketoimintakiellon enimmäiskeston pidentäminen - tarpeellisuus voidaan kyseenalaistaa. Esityksen vaikutukset - erityisesti viranomaisten työmääriin ja resurssitarpeeseen - vaikuttavat perustuvan arvioon, joka saattaa hyvinkin olla liian optimistinen huomioon ottaen esitetyt laajennukset valvonta- ja esitutkintaviranomaisten toimivaltuuksiin. Mikäli muuhun kuin rikokseen perustuvien liiketoimintakieltoasioiden määrä kasvaisi ennakoitua enemmän vaarana olisi, että kaikki liiketoimintakieltoasian käsittelyyn osallistuvat viranomaiset tarvitsisivat lisää resursseja tai vaihtoehtoisesti liiketoimintakieltoasioiden käsittelyajat pitkittyisivät kohtuuttomasti. Vaikka harmaan talouden torjuntaan kannattaa hovioikeuden näkemyksen mukaan osoittaa lisäresursseja, mahdolliset lisäresurssit ja viranomaisten talousrikostorjunnan voimavarat tulisi kohdistaa pikemminkin taloudellisen rikollisuuden kuin muulla tavoin haitallisen liiketoiminnan tutkimiseen.

Väliaikaisen liiketoimintakiellon enimmäiskeston pidentämisen tarpeellisuus vaikuttaa vuosittain määrätävien liiketoimintakieltojen hyvin vähäinen määrä huomioon ottaen kyseenalaiselta.

Jatkovalmistelussa olisi hyvä arvioida vielä esitysluonnostakin perusteellisemmin, miksi liiketoiminta-

kielto voitaisiin jatkossa määrätä myös ammatinharjoittajalle, vaikka aikaisemmin liiketoimintakieltolain esitöissä on todettu, että tämä saattaisi johtaa kohtuuttomiin lopputuloksiin. Tuomioistuimella olisi sinällään mahdollisuus sallia tietynlaisen liiketoiminnan harjoittaminen, jos täysimääräinen liiketoimintakielto vaikeuttaisi kohtuuttomasti toimeentulon hankkimista, mutta vain silloin kun ei ole varaa, että ammatinharjoittaja menettelee liiketoiminnassaan sopimattomasti. Varsinaisessa hallituksen esityksessä olisi syytä arvioida konkreettisemmin, millä edellytyksillä tuomioistuin voi myöntää poikkeuksia liiketoimintakieltoon. Joka tapauksessa liiketoimintakiellon ulottaminen ammatinharjoittamiseen saattaa edellyttää uudelleen arviointia myös ne bis in idem -kiellon soveltuvuuden osalta. Liiketoimintakiellon määrittäminen ammatinharjoittajalle saattaa merkitä käytännössä sitä, että henkilö ei kykene harjoittamaan ammattiaan tai käyttämään ammattitaitoaan toimeentulon hankkimiseen. Tällöin rikoksen tai muun lainvastaisen toiminnan perusteella määrättävä liiketoimintakielto saattaa olla tosiasiallisesti rangaistukseen verrattavissa oleva seuraamus.

Määräaikainen hovioikeuden presidentti Asko Nurmi

Kansliapäällikkö Jussi Virtanen